

ΕΥΕΞΙΑ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ: ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΟΣ ΘΕΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Εισαγωγή

Η ευεξία στους χώρους εργασίας (EXE) είναι ένα θέμα που απασχολεί ολοένα και περισσότερο εργαζόμενους και εργοδότες διεθνώς. Οι ορισμοί σχετικά με το τι περιλαμβάνει η συγκεκριμένη έννοια της ευεξίας στην εργασία είναι πολλοί ενώ σύμφωνα με έναν χρήσιμο ορισμό που υιοθετείται εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η ευεξία στην εργασία είναι «μια αθροιστική έννοια που χαρακτηρίζει την ποιότητα της εργασιακής ζωής, -συμπεριλαμβανομένων των πτυχών της επαγγελματικής ασφάλειας και υγείας (EAY)-, η οποία μπορεί να επηρεάζει σε καθοριστικό βαθμό την παραγωγικότητα σε ατομικό, επιχειρηματικό και κοινωνικό επίπεδο»⁽¹⁾. Η σημασία της συγκεκριμένης έννοιας καθίσταται ακόμη πιο σημαντική δεδομένων των συνεχιζόμενων αλλαγών στο εργασιακό περιβάλλον, αλλά και λόγω της αυξανόμενης μετανάστευσης (ιδίως από τις λιγότερο προς τις περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες), της παγκοσμιοποίησης, της ανάπτυξης των νέων τεχνολογιών, της μετατόπισης από τις οικονομίες της μεταποίησης στις οικονομίες της παροχής υπηρεσιών, του γηράσκοντος εργατικού δυναμικού και γενικού πληθυσμού, της αυξανόμενης συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό και του μετασχηματισμού των μορφών εργασίας. Οι παράγοντες αυτοί συνέβαλαν στη διαμόρφωση ενός εργατικού δυναμικού το οποίο αποδίδει όλο και μεγαλύτερη σημασία στους ψυχοκοινωνικούς κινδύνους. Συνεπώς, υπάρχει ανάγκη διασφάλισης της καλής υγείας των εργαζομένων για την αύξηση της διάρκειας της εργασιακής τους ζωής και, κατ' επέκταση, τη βελτίωση ορισμένων από τους προαναφερθέντες παράγοντες, όπως το γηράσκον εργατικό δυναμικό. Η EAY αφορά την ασφάλεια και την υγεία του εργατικού δυναμικού, ωστόσο, ενώ ο παράγοντας «υγεία» συμβάλλει εξίσου με τον παράγοντα «ασφάλεια» στη διασφάλιση της ευεξίας στους χώρους εργασίας, υπάρχουν περιπτώσεις όπου το γεγονός αυτό δεν αντικατοπτρίζεται στις σχετικές πολιτικές των επιχειρήσεων ή των οργανισμών.

Διερεύνηση της έννοιας της EXE στην ΕΕ

Δεδομένων των διαφορετικών ερμηνειών ως προς το περιεχόμενο της EXE, διενεργήθηκε έρευνα ανοιχτών ερωτήσεων στις χώρες της ΕΕ με σκοπό την καταγραφή των ερμηνειών της EXE που δίδουν οι χώρες και τον εντοπισμό τυχόν μεταξί τους ομοιοτήτων. Η έρευνα έδειξε ότι:

- Σε πολλές από τις χώρες δεν υφίσταται επίσημος ορισμός της έννοιας:
 - ένα ποσοστό μόλις κάτι παραπάνω από το ένα τρίτο αυτών δήλωσε ότι στη χώρα τους εφαρμόζοταν κάποιος επίσημος όρος για την EXE.
- Η ερμηνεία διαφέρει από χώρα σε χώρα, ενώ για την περιγραφή της EXE χρησιμοποιούνται έως και 11 διαφορετικοί όροι:
 - κανένας εξ αυτών των όρων δεν χρησιμοποιούνταν σε μία μόνο χώρα, ενώ οι συνηθέστεροι σε χρήση όροι ήταν:
 - ικανοποίηση από την εργασία,
 - καλές συνθήκες εργασίας,
 - ποιότητα εργασίας και
 - υγεία στην εργασία.
- Σε γενικές γραμμές, η έννοια της EXE κάλυπτε τη σωματική και ψυχική ευεξία, ψυχοκοινωνικά θέματα και το εργασιακό περιβάλλον:
 - η έμφαση σε οποιοδήποτε συγκεκριμένο παράγοντα διέφερε από χώρα σε χώρα, με

¹ Schulte, P. & Vainio, H., 'Well-being at work: Overview and perspective', *Scandinavian Journal of Work, Environment and Health*, Tom. 36, Ap. 5, 2010, σσ. 422-429.

αποτέλεσμα, για παράδειγμα, ενώ στην Ελλάδα να δίδεται μεγαλύτερη έμφαση στη σωματική ευεξία, στη Λιθουανία η έμφαση αφορά περισσότερο την κοινωνική ευεξία.

- Παρατηρήθηκαν διαφορές μεταξύ των χωρών σε ό,τι αφορά το πεδίο εφαρμογής της EXE:
 - δινόταν μεγαλύτερη προσοχή στην προαγωγή της υγείας στην εργασία, τα ψυχοκοινωνικά θέματα, τις μυοσκελετικές παθήσεις και την παρακολούθηση της υγείας,
 - δινόταν λιγότερη προσοχή στην επιστροφή στην εργασία, στην εκπαίδευση και στην ισότητα.
- Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν όλες οι χώρες σε ό,τι αφορά την EXE είναι, μεταξύ άλλων:
 - κοινωνικά προβλήματα και άγχος λόγω της οικονομικής κρίσης,
 - διατήρηση της «κεκτημένης ταχύτητας» σε δύσκολους οικονομικά καιρούς,
 - κακή υγεία του γενικού πληθυσμού,,
 - επίτευξη συνεργασίας μεταξύ όλων των ενδιαφερόμενων μερών,
 - αποτελεσματική συνεργασία με τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ),
 - μετάδοση της πεποίθησης στους επαγγελματίες του τομέα υγειονομικής περίθαλψης ότι η εργασία έχει επωφελή επίδραση,
 - εφαρμογή των διδαγμάτων από τη διαθέσιμη εμπειρία και
 - βελτίωση της κατανόησης της EXE εκ μέρους του κοινού.
- Όλοι όσοι απάντησαν ανέφεραν ότι εφαρμόζουν νομοθεσία σχετική με ορισμένα στοιχεία της EXE.
- Όλοι όσοι απάντησαν ανέφεραν ότι εφαρμόζουν κάποια στρατηγική για την EXE.
- Όλοι όσοι απάντησαν επισήμαναν τη συμμετοχή των χωρών τους σε ένα ευρύ φάσμα δράσεων με σκοπό την προαγωγή της EXE, συμπεριλαμβανομένων:
 - της καθοδήγησης στο πεδίο της προαγωγής της υγείας στους χώρους εργασίας (ΠΥΕ) και του υγιούς τρόπου ζωής, της υγιούς διατροφής, της σωματικής δραστηριότητας/άσκησης (π.χ. προγράμματα μετακίνησης στη δουλειά με το ποδήλατο), των εκστρατειών διακοπής του καπνίσματος, της πρόληψης της χρήσης και κατάχρησης ναρκωτικών ουσιών και αλκοόλ, της προαγωγής της ψυχικής υγείας και της υποστήριξης της επιστροφής στην εργασία, των ιατρικών εξετάσεων όπως οι οφθαλμολογικές εξετάσεις, η έγκαιρη διάγνωση γλαυκώματος και ο προσυμπτωματικός έλεγχος του καρκίνου,
 - της προαγωγής «φιλικών προς την οικογένεια πολιτικών» όπως οι πολιτικές που δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στο ωράριο εργασίας (π.χ. ευέλικτες εργασιακές ρυθμίσεις, τηλε-εργασία, προαγωγή νοοτροπίας που να μην ευνοεί τις υπερωρίες), οι οποίες αποσκοπούν στη διασφάλιση της ισορροπίας μεταξύ εργασιακής και προσωπικής ζωής,
 - των δράσεων σε εθνικό, περιφερειακό, τοπικό ή/και τομεακό επίπεδο, οι οποίες συχνά υποστηρίζονται ή/και πραγματοποιούνται από υπηρεσίες επαγγελματικής υγείας,
 - της διοργάνωσης δράσεων από επιχειρήσεις, ιδίως τις μεγάλες και τις πολυεθνικές επιχειρήσεις που αναπτύσσουν τις δικές τους στρατηγικές, πολιτικές και προγράμματα ΠΥΕ, EXE και εταιρικής κοινωνικής ευθύνης.
- Τα αποτελέσματα αυτά υποδηλώνουν ότι, εντός της ΕΕ, η έννοια της ευεξίας στους χώρους εργασίας έχει διαφορετική σημασία μεταξύ των διαφόρων επιχειρήσεων/οργανισμών και αλλά και μεταξύ των χωρών. Η έννοια της ευεξίας μπορεί να επηρεάζεται από πολιτιστικές και κοινωνικές διεργασίες και περιορισμούς, καθώς και από την εξέλιξη της έννοιας αυτής στον χρόνο. Εντούτοις, αξίζει να τονιστεί ότι ορισμένοι ερευνητές και ενδιαφερόμενα μέρη προτιμούν να υιοθετήσουν μια απλή προσέγγιση, όπως είναι η επικέντρωση μόνο στην ψυχική ευεξία των εργαζομένων, ενώ άλλοι, συμπεριλαμβανομένων όσων δραστηριοποιούνται σε διεθνές επίπεδο, αποδέχονται την πολύπλευρη έννοια του όρου και ενσωματώνουν σε αυτόν εργασιακές και προσωπικές παραμέτρους. Παρά την ποικιλία των ερμηνειών, κάθε ερμηνεία είναι χρήσιμη για την κατανόηση και τη «βελτίωση» της αντίληψης του όρου.

Μελλοντικές προοπτικές

Η εν λόγω έρευνα δείχνει ότι η έννοια της ευεξίας στους χώρους εργασίας παρουσιάζει διαφοροποιήσεις μεταξύ των διαφόρων χωρών. Προγενέστερη έρευνα στον ίδιο τομέα έχει καταδείξει ότι, σε γενικές γραμμές, ότι ο όρος αυτός όχι μόνο είναι ασαφώς προσδιορισμένος, αλλά και ότι πολλοί από τους παράγοντες βάσει των οποίων αξιολογείται η εφαρμογή του δεν έχουν οριστεί κατά τρόπο συνεπή και καθολικά αποδεκτό. Σε ό,τι αφορά τη μελλοντική προοπτική της έννοιας στην Ευρώπη, θα ήταν χρήσιμο:

- να αναγνωριστεί ότι η έννοια της EXE είναι δυναμική και συνεχώς μεταβαλλόμενη,
- να αναπτυχθεί μια ολιστική προσέγγιση σε ό,τι αφορά την προαγωγή της έννοιας,
- να προαχθεί η αξιολόγηση της EXE μέσω σχετικών μετρήσεων σε σταθερή βάση,
- να εξετασθούν οι ανάγκες και οι περιορισμοί των ΜΜΕ στο πλαίσιο οποιασδήποτε προσέγγισης για την EXE και
- να ληφθούν σοβαρά υπόψη οι γλωσσικές και πολιτισμικές διαφορές, καθώς και τα ιδιαίτερα στοιχεία που χαρακτηρίζουν κάθε χώρα.

Παραδείγματα

Στο σημείο αυτό παρουσιάζονται ορισμένες από τις πρωτοβουλίες που έχουν αναπτύξει ευρωπαϊκές επιχειρήσεις ή οργανισμοί, στο πλαίσιο προαγωγής και διαχείρισης της EXE. Η πρώτη προέρχεται από τις Κάτω Χώρες και αφορά τη χρήση της έννοιας της «ζωτικότητας» από τους Ολλανδούς. Οι άλλες προέρχονται από μια συλλογή περιπτώσιολογικών μελετών σχετικά με την EXE οι οποίες διενεργήθηκαν από αναδόχους του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία (EU-OSHA) το 2012.

▪ «Ζωτικότητα» και Σχέδιο Δράσης «Υγιής επιχείρηση» (2012-2014)

Υπό τον τίτλο «Ζωτικότητα», η **ολλανδική κυβέρνηση** εξέφρασε τη φιλοδοξία της να διασφαλίσει τη δυνατότητα συνέχισης της εργασιακής ζωής των ανθρώπων μέχρι τη συνταξιοδότησή τους κατά τρόπο υγιή, παραγωγικό και χαρακτηριζόμενο από ζωτικότητα. Μια άλλη πρωτοβουλία είναι το Σχέδιο Δράσης «Υγιής επιχείρηση» που αναπτύχθηκε από το Υπουργείο Κοινωνικών Υποθέσεων και Απασχόλησης σε συνεργασία με το Υπουργείο Υγείας, Πρόνοιας και Αθλητισμού, με σκοπό την προαγωγή της *ζωτικότητας και της υγείας*. Η έμφαση δίνεται στην παροχή στήριξης προς τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις ώστε να βελτιώνουν τις συνθήκες εργασίας και να προάγουν έναν υγιή τρόπο ζωής.

▪ Η ολιστική προσέγγιση

Μέσω της λήψης ποικίλων μέτρων, η εταιρεία **Osram, στην Τσεχική Δημοκρατία**, ανέπτυξε μια *ολιστική και συνεκτική προσέγγιση* με στόχο την ευεξία των εργαζομένων. Η προσέγγιση επικεντρώνεται στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και τη βελτίωση της υγείας και της ευεξίας και αποσκοπούσε στη βελτίωση της ποιότητας εργασίας. Η εν λόγω προσέγγιση έχει ήδη θετικό αντίκτυπο σε ό,τι αφορά την οικειοθελή αποχώρηση προσωπικού, λόγω εύρεσης εργασίας σε άλλη επιχείρηση. Η Osram λαμβάνει επίσης υπόψη την *ισορροπία μεταξύ της εργασιακής και της οικογενειακής ζωής* με σκοπό να υποστηρίξει τα μέλη των οικογενειών που εργάζονται στην Osram (π.χ. αλλαγή του ωραρίου εργασίας ανάλογα με τις ανάγκες τους, υποστήριξη σε ό,τι αφορά τη μετακίνηση στην εργασία). Η εταιρεία υλοποίησε επίσης δράσεις προαγωγής της υγείας στους χώρους εργασίας της.

▪ Προαγωγή της ασφάλειας και της υγείας

Η εταιρεία **VÍS Insurance, με έδρα την Ισλανδία**, *προάγει ενεργά πρωτοβουλίες για την επαγγελματική ασφάλεια και υγεία* στο πλαίσιο των επιχειρησιακών της λειτουργιών,, ενθαρρύνοντας την *καλή επικοινωνία στην εργασία, διευκολύνοντας την εξισορρόπηση εργασιακής και προσωπικής ζωής και μεριμνώντας για τη διασφάλιση μιας σημαντικής από άποψη περιεχομένου εργασίας*. Στη VÍS, η επικοινωνία βρίσκεται στην καρδιά της προσέγγισης όσον αφορά τη διασφάλιση της ευεξίας στην εργασία: μεταξύ των μελών του προσωπικού, μεταξύ της διοίκησης και του προσωπικού και μεταξύ των

πελατών και του προσωπικού. Η ετήσια έρευνα μεταξύ των εργαζομένων επιτρέπει να δίνονται εξειδικευμένες απαντήσεις σε διάφορα ζητήματα, διευκολύνοντας την προοδευτική εξέλιξη της ευεξίας των εργαζομένων. Οι διευθυντές προβαίνουν σε βελτιώσεις με βάση τα αποτελέσματα της έρευνας και συναντιούνται με τους εργαζόμενους τους για να συζητήσουν τα πορίσματα. Η διοργάνωση τακτικών κοινωνικών εκδηλώσεων για τους εργαζόμενους (με τις οικογένειές τους) ενδυναμώνουν επίσης την επικοινωνία και το συνεργατικό πνεύμα. Παρέχεται η δυνατότητα μερικής απασχόλησης και ευέλικτων ωραρίων εργασίας, καθώς και δωρεάν παροχή υπηρεσιών ψυχολογικής υποστήριξης. Οι παρεχόμενες δυνατότητες εκπαίδευσης επικεντρώνονται στη δια βίου μάθηση και την επαγγελματική ανάπτυξη. Η επιχείρηση έχει υλοποιήσει διάφορες δράσεις προαγωγής της υγείας με αντικείμενο, μεταξύ άλλων, εργονομικές παρεμβάσεις, την ποιότητα του αέρα των εσωτερικών χώρων, την επίπλωση και τον θόρυβο στα γραφεία. Επιπλέον, επικαιροποιήθηκαν και διανεμήθηκαν στους εργαζόμενους οι πολιτικές της επιχείρησης για τις καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης (πυρκαγιά, επιθετικές ενέργειες, έκρηξη ηφαιστείου, γρίπη).

▪ Έμφαση στην ψυχοκοινωνική ευεξία

Η εταιρεία **Omnitel, με έδρα τη Λιθουανία**, αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στον διάλογο με τους εργαζόμενους, στη διαβούλευση όσον αφορά τους στόχους και τις αξίες της επιχείρησης και στη συμμετοχή των εργαζομένων στη λήψη αποφάσεων. Η Omnitel εφαρμόζει διάφορες μεθόδους επικοινωνίας με τους εργαζόμενους. Έχει επιχειρήσει να διαμορφώσει ένα ευνοϊκό περιβάλλον για την οικογένεια και ανέπτυξε πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στην εξισορρόπηση των εργασιακών και οικογενειακών υποχρεώσεων. Η Omnitel έχει δεσμευτεί για την παροχή ευκαιριών *καλών συνθηκών διαβίωσης* προς τους εργαζόμενους της. Ένα από τα κύρια μέτρα που έλαβε προς αυτή την κατεύθυνση είναι να διασφαλίσει ότι καθένας από τους εργαζόμενους της επιχείρησης λαμβάνει δέσμη κοινωνικών παροχών. Δεδομένου ότι δύο από τους πολύτιμους πόρους στους οποίους βασίζεται η Omnitel είναι η γνώση και ο επαγγελματισμός, *η επιχείρηση δίνει έμφαση στη συνεχή εκπαίδευση του προσωπικού της.*

Περισσότερες πληροφορίες

Η πλήρης έκθεση διατίθεται στην αγγλική γλώσσα στον διαδικτυακό τόπο του Ευρωπαϊκού Οργανισμού EU-OSHA, στη διεύθυνση:

https://osha.europa.eu/en/publications/literature_reviews/well-being-at-work-creating-a-positive-work-environment/view

Περισσότερες πληροφορίες του EU-OSHA σχετικά με την Προαγωγή της υγείας στους χώρους εργασίας διατίθενται στη διεύθυνση: <https://osha.europa.eu/el/topics/whp>